

Ylä-Savon Vesi Oy:n osakassopimuksen muuttaminen

Kunnanhallitus 24.06.2024 § 118
273/00.01.01/2024

Valmistelija

kunnanjohtaja Henri Ruotsalainen, 040 488 3011, henri.ruotsalainen@lapinlahti.fi

Ylä-Savon kunnat ovat selvittäneet vesihuollon yhteistyön mahdollisuuksia jo 1990-luvulta alkaen. Aiemmin selvitystyön painopiste oli talousveden hankinnan ja jakelun puolella, mutta myöhemmin selvitettiin myös jäteveden käsittelyyn ja koko vesihuollon hallintoon liittyviä asioita. Selvitystyön yksi johtoajatuksista oli Ylä-Savon alueen asukkaiden, maatalouden ja teollisuuden vedensaannin turvaaminen muuttuvissa olosuhteissa.

Selvitystyön perusteella päätettiin perustaa vuonna 2003 yhteinen tukkuvesiyhtiö Ylä-Savon Vesi Oy huolehtimaan osakaskuntien tukkuveden hankkimisesta ja siirrosta osakaskuntien verkostoihin. Yhtiön perustamissopimuksessa on lisäksi maininta mahdollisuudesta yhtiön toimialan laajentumiseen mm. jätevesipuolelle. Vuonna 2012 selvitettiin yhteistyömahdollisuuksia jätevedenpuhdistamisessa ja vesihuollon hallinnoissa, mutta selvitystyö ei johtanut konkreettiseen suunnitelmaan.

Vuonna 2020 valmistuneessa selvityksessä tarkasteltiin Ylä-Savon alueen vesihuollon operoinnin yhteistyömahdollisuuksia. Selvityksen perusteella ohjausryhmä päätyi ehdottamaan vesihuollon operointipalvelujen keskittämistä Ylä-Savon Vesi Oy:n toiminnan alle. Selvitystyötä jatkettiin ja vuonna 2022 valmistuneessa operointiselvityksen lopputuloksena valmisteltiin operointisopimukset ja selvitettiin operointiyhteistyön järjestämisen organisoitumista.

Kunnat ovat käsitelleet operointiyhteistyön edistämistä luottamuselimissä, ja päätösten perusteella operointiyhteistyöhön olisi alkuvaiheessa osallistumassa kolme kuntaa: Iisalmi, Sonkajärvi ja Vieremä. Lapinlahden kanta operointiin osallistumiseen on tässä vaiheessa kielteinen, Kiuruvesi olisi mahdollisesti liittymässä operointipalvelun piiriin myöhemmin, kun kokemusta toiminnasta on karttunut.

Yhteistyön käynnistäminen pilot-tyyppisesti vaatii Ylä-Savon Vesi Oy:n osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen sisällön tarkistamista. Nämä muutokset vaativat kaikkien osakaskuntien yksimielisen päätöksen.

Ylä-Savon Vesi Oy kilpailutti tehtyjen päätösten ja esisuunnitelmien pohjalta vesihuollon operointipalvelujen pilotin käynnistämiseen tarvittavat asiakirjojen tarkistukset ja muutosehdotukset ja työhön valittiin Ramboll Finland Oy. Operointipalvelujen vaatimien asiakirjamuutosten valmistelua varten perustettiin ohjausryhmä, jonka kokoonpanosta päätettiin Ylä-Savon Vesi Oy:n hallituksen kokouksessa. Selvitystyö käsitti osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen juristien asioiden tarkastelun operointiyhteistyön pilotin käynnistämisen osalta. Työssä huomioitiin pilotoinnin käynnistämisen taloudelliset vaikutukset ja kustannusten tasapuolisen jakautumisen osakassopimuksen kannalta. Työn lopputuloksena on laadittu luonnokset uudesta osakassopimuksesta sekä yhtiöjärjestyksestä päätösehdotuksineen Ylä-Savon Vesi Oy:n ja osakaskuntien luottamuselimiä varten.

Osakassopimuksen muutokset

Operointiyhteistyön pilotin käynnistäminen Ylä-Savon Vesi Oy:n alla tukkuvesitoimintojen rinnalla ei edellytä YSV Oy:n omaisuuden kasvattamista investoinneilla eikä omaisuuden siirroilla tai kaupoilla.

Osakassopimukseen lisätään kohdat, joissa määritellään periaatteet operointipalveluiden tuottamisesta sekä kustannusten ja vastuiden kohdentamisesta palveluita käyttäville laitoksille.

Nykyinen osakassopimus ja ehdotus päivitetystä osakassopimuksesta ovat esityksen liitteinä. Osakassopimukseen nyt esitettävät muutokset eivät mahdollista Ylä-Savon vesi Oy:n osakaslaitosten varsinaisen vesihuolto-omaisuuden kuten verkostojen ja jätevedenpuhdistamoiden siirtämistä Ylä-Savon Vesi Oy:n omistukseen, vaan ne pysyvät edelleen suoraan kuntien omistuksessa.

Ylä-Savon Vesi Oy:n omistusosuuksiin ei esitetä muutoksia.

Edellinen muutos Ylä-Savon Vesi Oy:n omistusosuuksiin on tehty, kun Varpaisjärven ja Lapinlahden kunnat yhdistyivät ja Varpaisjärven vedenottamot ja yhdysvesijohdot siirrettiin Ylä-Savon Vesi Oy:lle. Perusteena oli merkittävä muutos käyttömaisuuteen liittyvissä vastuissa sekä vedenkäytössä

YSV Oy:n nykyiset omistusosuudet vastaavat suhteellisen hyvin vedenkulutuksen jakautumista osakaskuntien kesken. Jos vedenkulutuksen perusteella omistusosuuksia koettaisiin tarpeelliseksi muuttaa, niin lähinnä Kiuruveden ja Vieremän osuuksia olisi silloin hieman nostettava ja lisälmen laskettava. Tällaisella omistusosuuksien hienosäädöllä ei kuitenkaan olisi käytännön merkitystä, sillä Ylä-Savon Vesi Oy ei osakassopimuksen mukaisesti saa tuottaa voittoa enempää kuin yhtiön vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen, osakkaiden vesihuoltovelvoitteiden ja yhteiskunnallisten velvoitteiden sekä kehittämis- ja rakentamistoimien tarkoituksenmukainen hoitaminen vaatii. Yhtiö ei ole myöskään koskaan maksanut osakkailleen osinkoa. Omistusosuuksien muutos vaatisi kaikkien omistajakuntien yksimielisen päätöksen.

Hallituspaikoista on operointipilottiin osallistuvilla kunnilla puolet 4/8 silloin, kun kiertävä jäsenyys on Kiuruvedellä, muulloin operointipilottiin osallistuvilla kunnilla on yhden äänen enemmistö hallituksessa. Jos operointipilotin aikana halutaan säilyttää tuo hallituspaikkojen jako 4-4, niin helpoin keino olisi "jäädyyttää" kiertävä jäsenyys Kiuruvedelle ainakin pilotin ajaksi.

Yhtiöjärjestyksen muutokset

Ylä-Savon Vesi Oy:n yhtiöjärjestykseen ei ole operointipalveluiden aloittamisen vuoksi tarpeen tehdä muutoksia.

Operointipilotin taloudellisten vaikutusten tarkastelu

Operointiyhteistyön käynnistämisen taloudellisia vaikutuksia tarkasteltiin laatimalla Ylä-Savon Vesi Oy:lle talousennusteet kahdessa eri vaihtoehdossa:

Vaihtoehto VE 0 - Nykyinen toimintalaajuus tukkuvesiyhtiönä

Vaihtoehto VE 1 - Operointipalveluiden tuottaminen pilot-vaiheessa kolmelle osakslaitokselle

Ylä-Savon Vesi Oy:n taloudellinen tilanne on ollut vakaa ja yhtiö on toiminut viimevuodet voitollisesti varautuen edessä oleviin vesilaitos- ja verkostoinvestointeihin. Tukkuveden hinta on pysynyt pitkään vakaana. Yhtiöllä on aiempina vuosina tehtyjä investointeja varten otettua lainaa vielä n. 2,0 M€, joka tulee maksetuksi pois vuoteen 2026 mennessä. Yhtiö on käytännössä kuitenkin nettovelaton, sillä rahoitusomaisuus on 3,6 M€ eli selvästi suurempi kuin lainat.

Ylä-Savon Vesi Oy:n investoinnit tulevat joka tapauksessa kasvamaan vuodesta 2024 lähtien merkittävästi, kun kolme vesilaitosta uusitaan ja lisäksi ikääntyviä johtoverkostoja aletaan saneerata. Näiden tukkuvesitoimintaan liittyvien investointien rahoittaminen edellyttää tukkuveden hinnan asteittaista nostamista tulevina vuosina.

Tämän vuoksi on ollut tärkeää ensin muodostaa nykyisen toimintamallin talousennuste ja määrittää tukkuveden hintakehitys, joka on toteutumassa joka tapauksessa operointipilotin alkamisesta riippumatta.

Taloudellisen tarkastelun yhteenvetona esitetään:

- Operointipalveluihin liittyvät toiminnot erotetaan talouden seurannassa ja kirjanpidossa omaksi kokonaisuudeksi, jolloin siitä aiheutuvat kustannukset voidaan kohdistaa kyseisiä palveluita käyttäviltä laitoksilta veloitettaviin palvelumaksuihin
- Operointipalveluiden käynnistäminen ei vaadi varsinaisia investointeja, sillä toimintaan käytetään osakaskunnilta ja asiakaslaitoksilta vuokrattavia tiloja ja kalustoa
- Operointiyhteistyöpilotin osallistuvien vesihuoltolaitosten henkilöstö siirtyisi Ylä-Savon Vesi Oy:n palvelukseen entisiin ehdoin, jolloin laitosten toimintamenoissa olleet henkilöstökulut siirtyvät Ylä-Savon Vesi Oy:n palveluliiketoiminnan alle.
- Myös vesihuoltolaitosten ostot (aineet, tarvikkeet, tavarat ja palvelut) sekä liiketoiminnan muut kulut siirtyvät YSV:lle
- Ylä-Savon Vesi Oy:n kirjanpidossa nämä kulut kohdistetaan laitoksittain omille tileille
- Ylä-Savon Vesi Oy laskuttaa asiakaslaitoksilta muodostuneita kuluja vastaavan summan palvelumaksuina aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.
- Operointipalveluiden pilot-vaiheessa lisälmen, Sonkajärven ja Vieremän vesihuoltolaitosten operatiiviset toiminnot siirtyvät YSV Oy:n hoidettavaksi. Näistä toiminnoista aiheutuvat kustannukset arvioidaan olevan ensimmäisen kolmen vuoden ajan nykyisellä tasolla eli yhteensä n. 5,5 milj. euroa, mutta sen jälkeen alkaisi yhteistoiminnasta muodostua asteittain synergiasäästöjä, jotka enimmillään olisivat n. 10 % alkuperäisestä kustannustasosta
- Palveluliiketoiminnan osuus YSV Oy:n liikevaihdosta tulisi olemaan noin 2/3 (67 %) ja toimintakuluista noin 87 %
- YSV Oy:n pääomakulut (poistot ja korot) muodostuvat edelleen yksinomaan tukkuvesitoiminnasta, jossa on kiinni paljon omaisuutta ja tarvitaan investointeja
- Palveluliiketoiminnasta ei muodostu juurikaan pääomakuluja, sillä omaisuus säilyy kuntien omistuksessa
- Operointipalvelut erotetaan Ylä-Savon Vesi Oy:n kirjanpidossa omaksi palvelusektoriksi ja sille laaditaan eriytetty tilinpäätös kustannusten kohdentumisen seuraamiseksi, mutta yhdistetään yhtiön lopullisessa tilinpäätöksessä
- Tukkuvesitoiminnan käyttömaksutuloista kertyneitä varoja ei saa käyttää operointipalveluiden rahoittamiseen eikä päinvastoin.
- Osakassopimukseen lisätään kohdat, joissa määritellään periaatteet operointipalveluiden tuottamisesta sekä kustannusten ja vastuiden kohdentamisesta palveluita käyttäville laitoksille.

Päivitetty osakassopimus tai muu muutos tulee voimaan vasta, jos tai kun kaikki osakkaat hyväksyvät sen lainvoimaisilla päätöksillään.

Lapinlahden Vesi Oy:n hallitus on käsitellyt asian kokouksessaan 24.4.2024 ja esittää kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustolle, että Ylä-Savon Vesi Oy:n osakassopimukseen tehtävät lisäykset ovat periaatteellisesti hyväksyttävissä. Lisäykset mahdollistavat Ylä-Savon Vesi Oy:n aloittamaan operointipalveluiden tuottamisen Ylä-Savon Vesi Oy:n osakkaiden omistamille vesihuoltolaitoksille, jotka kukin päättävät itsenäisesti operointipalveluiden hankkimisesta ja palvelusopimuksen tekemisestä Ylä-Savon Vesi Oy:n kanssa.

Lisäksi Lapinlahden Vesi Oy:n hallitus totesi päätöksen teon yhteydessä kuitenkin, että ehdotettu Ylä-Savon Vesi Oy:n toimialan laajentaminen kasvattaa yhtiön henkilöriskiä ja operatiivisia riskejä siinä määrin, että näiden riskien kattamisen periaatteista on sovittava täsmällisemmin, jota myös Lapinlahden kunta edellyttää.

Esittelijä

Kunnanjohtaja

Muutettu päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää

todeta, että Ylä-Savon Vesi Oy:n osakassopimukseen tehtävät lisäykset ovat periaatteellisesti hyväksyttäviä, mutta ennen sopimuksen hyväksymistä yhtiön riskien kattamisen periaatteista on sovittava etukäteen täsmällisemmin ja kirjattava osakassopimukseen, sillä Ylä-Savon Vesi Oy:n toimialan laajentaminen kasvattaa yhtiön henkilöriskiä ja operatiivisia riskejä siinä määrin, että näiden riskien kattamisen periaatteista on sovittava.

Lisäykset mahdollistavat Ylä-Savon Vesi Oy:n aloittamaan operointipalveluiden tuottamisen Ylä-Savon Vesi Oy:n osakkaiden omistamille vesihuoltolaitoksille, jotka kukin päättävät itsenäisesti operointipalveluiden hankkimisesta ja palvelusopimuksen tekemisestä Ylä-Savon Vesi Oy:n kanssa.

Päätös

Kunnanhallitus päättää

todeta, että Ylä-Savon Vesi Oy:n osakassopimukseen tehtävät lisäykset ovat periaatteellisesti hyväksyttäviä, mutta ennen sopimuksen hyväksymistä yhtiön riskien kattamisen periaatteista on sovittava etukäteen täsmällisemmin ja kirjattava osakassopimukseen, sillä Ylä-Savon Vesi Oy:n toimialan laajentaminen kasvattaa yhtiön henkilöriskiä ja operatiivisia riskejä siinä määrin, että näiden riskien kattamisen periaatteista on sovittava.

Lisäykset mahdollistavat Ylä-Savon Vesi Oy:n aloittamaan operointipalveluiden tuottamisen Ylä-Savon Vesi Oy:n osakkaiden omistamille vesihuoltolaitoksille, jotka kukin päättävät itsenäisesti operointipalveluiden hankkimisesta ja palvelusopimuksen tekemisestä Ylä-Savon Vesi Oy:n kanssa.